योगी योगेन वह्निञ्च शमयामास वारिणा । ब्रह्मास्त्रेण च राजेन्द्र दैत्यं क्रूरपराक्रमं ।
ददाह भरतश्रेष्ठ सर्व्वलोकाभयाय वै । सोऽस्त्रेण दग्ध्वा राजर्षिः कुवलाश्वो महासुरं ।
सुरशत्रुममित्रघ्नं त्रैलोक्येश द्वापरः । धुन्धोर्व्वधात्तदा राजा कुवलाश्वो महामनाः ।
धुन्धुमार इति ख्यातो नाम्नाऽप्रतिरथोऽभवत् । प्रीतैश्च त्रिदशैः सर्व्वैर्म्महर्षिसहितैस्तदा । १२१५
वरं वृणीष्वेत्युक्तः स प्राञ्जलिः प्रणतस्तदा । अतीव मुदितो राजन्निदं वचनमब्रवीत् ।
दद्यां वित्तं द्विजाग्र्येभ्यः शत्रूणां चापि दुर्ज्जयः । सख्यञ्च विष्णुना मे स्याद्भूतेष्वद्रोह एव च ।
धर्म्मे रतिश्च सततं स्वर्गे वासस्तथाऽक्षयः । तथाऽस्त्विति ततो देवैः प्रीतैरुक्तः स पार्थिवः ।
ऋषिभिश्च सगन्धर्व्वैरुतङ्केन च धीमता । सम्भाव्य चैनं विविधैराशीर्व्वादैस्ततो नृप ।
देवा महर्षयश्चापि स्वानि स्थानानि भेजिरे । तस्य पुत्रास्त्रयः शिष्टा युधिष्ठिर तदाऽभवन् । १२१२०
दृढाश्वः कपिलाश्वश्च चन्द्राश्वश्चैव भारत । तेभ्यः परम्परा राजन्निक्ष्वाकूणां महात्मनां ।
वंशस्य सुमहाभाग राज्ञाममिततेजसां । एवं स निहतस्तेन कुवलाश्वेन सत्तम ।
धुन्धुर्नाम महादैत्यो मधुकैटभयोः सुतः । कुवलाश्वश्च नृपतिर्धुन्धुमार इति स्मृतः ।
नाम्ना च गुणसंयुक्तस्तदाप्रभृति सोऽभवत् । एतत्ते सर्व्वमाख्यातं यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
धौन्धुमारमुपाख्यानं प्रथितं यस्य कर्म्मणा । इदन्तु पुण्यमाख्यानं विष्णोः समनुकीर्त्तनं । १२१२५
शृणुयाद्यः स धर्म्मात्मा पुत्रवांश्च भवेन्नरः । आयुष्मान् भूतिमांश्चैव श्रुत्वा भवति पर्व्वसु ।
नच व्याधिभयं किञ्चित्प्राप्नोति विगतज्वरः ।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि मार्कण्डेयसमास्यापर्व्वणि धुन्धुमारोपाख्याने त्र्यधिकद्विशततोऽध्यायः ॥ २०३ ॥
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ ततो युधिष्ठिरो राजा मार्कण्डेयं महाद्युतिं । पप्रच्छ भरतश्रेष्ठ धर्म्मप्रश्नं सुदुर्व्विदं ।
श्रोतुमिच्छामि भगवन् स्त्रीणां माहात्म्यमुत्तमं । कथ्यमानं त्वया विप्र सूक्ष्मधर्म्मञ्च तत्त्वतः ।
प्रत्यक्षेण हि दृश्यन्ते देवा विप्रर्षिसत्तम । सूर्य्याचन्द्रमसौ वायुः पृथिवीवह्निरेव च । १२१३०
पिता माता च भगवन् गुरुरेव च सत्तम । यच्चान्यद्देवविहितं तच्चापि भृगुनन्दन ।
मान्या हि गुरवः सर्व्वे एकपत्न्यस्तथा स्त्रियः । पतिव्रतानां शुश्रूषा दुष्करा प्रतिभाति मे ।
पतिव्रतानां माहात्म्यं वक्तुमर्हसि नः प्रभो । निरुध्य चेन्द्रियग्रामं मनः संरुध्य चानघ ।
पतिं दैवतवच्चापि चिन्तयन्त्यः स्थिता हि याः । भगवन् दुष्करं त्वेतत् प्रतिभाति मम प्रभो ।
मातापित्रोश्च शुश्रूषा स्त्रीणां भर्त्तरि च द्विज । स्त्रीणां धर्म्मात् सुघोराद्धि नान्यं पश्यामि दुष्करं । १२१३५
साध्वाचाराः स्त्रियो ब्रह्मन् यत् कुर्व्वन्ति सदादृताः । दुष्करं खलु कुर्व्वन्ति पितरं मातरञ्च वै ।
एकपत्न्यश्च या नार्य्यो याश्च सत्यं वदन्त्युत । कुक्षिणा दशमासांश्च गर्भं सन्धारयन्ति याः ।
नार्य्यः कालेन सम्भूय किमद्भुततरं ततः । संशयं परमं प्राप्य वेदनामतुलामपि ।
प्रजायन्ते सुतान्नार्य्यो दुःखेन महता विभो । पुष्णन्ति चापि महता स्नेहेन द्विजपुङ्गव ।
येच क्रूरेषु सर्व्वेषु वर्त्तमाना जुगुप्सिताः । स्वकर्म्म कुर्व्वन्ति सदा दुष्करं तच्च मे मतं । १२१४०